

Rekomendacijos dėl NVO įtraukimo į krizių ir kitų ekstremalių situacijų valdymą Alytaus miesto savivaldybėje

Šios rekomendacijos parengtos remiantis Alytaus miesto savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų 2024-10-18 vykusių įvadinių mokymų ir 2025-04-03 stalo pratybų metu, įgyvendinant Šiaurės ministrų tarybos biuro Lietuvoje ir Krašto apsaugos ministerijos finansuojamą projektą „NVO pasiruošimas pilietiniam atsparumui“.

Tikslas

Sustiprinti nevyriausybinių organizacijų (NVO) vaidmenį ir įtraukimą į ekstremalių situacijų valdymą savivaldybėje – pasirengimo, reagavimo ir atsigavimo etapuose – užtikrinant geresnę koordinaciją, efektyvų vietos resursų panaudojimą ir didesnį savivaldybės gyventojų atsparumą įvairių krizių atvejais.

Bendra savivaldybės situacija krizių ir ekstremaliųjų situacijų kontekste

Alytus yra strategiškai reikšmingas pasienio regionas, svarbus logistinis mazgas (geležinkelis, keliai), šalia kariniai objektai, t.y. padidinta rizika karinių ir hibridinių grėsmių atveju.

Savivaldybė turi patirties valdant ekstremalias situacijas pandemijos metu, priimant nuo karo bėgančius ukrainiečius (buvo įrengtas registracijos ir priėmimo centras), gesinant gaisrą padangų perdirbimo gamykloje.

NVO į(si)traukimas į krizių valdymą

Pagal savivaldybės Ekstremaliųjų situacijų valdymo planą NVO priskirta humanitarinė funkcija – gyventojų aprūpinimas maistu ir geriamuoju vandeniu evakuacijos metu, tačiau apsiribojama tik abstrakčiu ketinimu pasitelkti NVO ir bendruomenių savanorius esant poreikiui. Savivaldybė turi pagalbos sutartį su Raudonojo Kryžiaus draugija, veiksmų planas rengiamas.

Savivaldybėje veikia didžiųjų humanitarinių organizacijų (Raudonojo Kryžiaus, Caritas, Maltos ordino pagalbos tarnybos, Maisto banko) padaliniai, taip pat yra pakankamai aktyvios mažesnės NVO, vietos bendruomenės.

Prieš stalo pratybas buvo atlikta Alytuje veikiančių NVO pirminio įsivertinimo apklausa apie jų pajėgumus ir pasirėngimą įvairioms kritinėms situacijoms. Apklausoje dalyvavo 11 Alytuje veikiančių NVO (atskirų arba didžiųjų NVO padalinių).

Pagrindiniai NVO apklausos rezultatai :

- NVO atstovai kritiškai vertina bendrą šalies pasirėngimą skirtingo tipo krizėms:
- Pačios organizacijos šiek tiek optimistiškiau vertina savo gebėjimus veikti krizių atveju, bet, kita vertus, dauguma jų neturi pasirėngę organizacijos krizių plano, taip pat neturi pratybų patirties:
- Apklausoje dalyvavusių NVO atstovų komentarai dėl pasirėngimo (kalba netaisyta):
 - *Neaiškus veiksmų planas, stinga komunikacijos su visuomene.*
 - *Nėra aiškių planų, visuomenės žinojimo kaip veikti krizinėse situacijose, saugių vietų slėptis esant ekstremaliai situacijai*
 - *Informacijos yra labai daug, ji nėra struktūruota, bet esmė yra ne tik turėti informaciją, o investuoti į pasirėngimą lėšas. Labai daug kalbama, mažai daroma.*
 - *Neįtrauktos mažos NVO, jų informacinis raštingumas žemas*
 - *Savivaldybės lygmeniu yra tik priedangos, o daugiau jokio pasirėngimo nėra. Priedangos darželiuose arba mokyklose manau tai apamai nėra saugu.*

Bendras įspūdis stalo pratybų metu, kad NVO iš esmės veikia atskirai, kiekviena sau – trūksta dialogo ne tik su savivaldybe, bet ir tarpusavyje; trūksta telkimosi ir tarpusavio koordinavimosi kultūros.

Rekomendacijos

Atsižvelgiant į savivaldybės specifiką bei vietą valstybės ekstremaliųjų situacijų valdymo bei gynybos planuose, pagrindinės pasirėngimo krizėms pastangos turėtų būti sietinos su evakuacijos klausimais, konkrečiai – gyventojų perkėlimu į kitas savivaldybes ir/arba piečiau esančių savivaldybių/ vietovių laikinu priėmimu, kol jie bus evakuojami į kitas šiauriau esančias savivaldybes.

Alytaus miesto savivaldybei:

1. Detaliau apibrėžti NVO įtraukimą ir numatyti funkcijas ir (arba) paslaugas, kurių reikėtų iš nevyriausybinių organizacijų įvairių krizių atvejais; įtraukti vietos NVO į savivaldybės planą ir procedūrų rengimą ir sudaryti realią funkcijų-kontaktų lentelę, kurios organizacijos pagalbos kokioms funkcijoms atlikti reikėtų.
2. Skatinti NVO atlikti savo pajėgumų įsivertinimą ir reguliariai rengti susitikimus su NVO ir savivaldybės tarnybomis, pasidalinant aktualia informacija, pokyčiais, planais bei pasitarimu, kokios organizacijos kokių krizių atvejais galėtų pasiūlyti pagalbą savivaldybei.
3. Sukurti ir naudoti nuolatinius komunikacijos kanalus bendravimui su vietos NVO krizių klausimais. Labai svarbu dirbti ne tik su didžiosiomis NVO, bet ir su mažomis vietos organizacijomis, bendruomenėmis – krizių atveju jie gali suteikti ne tik taiklią ir operatyvią pagalbą, bet tapti labai svarbiu komunikacijos ir gyventojų informavimo kanalu. Vietos NVO, ypač bendruomenės, yra labai svarbus partneris identifikuoti ir surinkti detalesnę informaciją apie žmones ir jų individualius poreikius – tai ypač aktualu evakuacijos atveju.
4. Įtraukti vietos NVO į pratybas ir mokymus: organizuoti tikslinius mokymus bei kviesti NVO dalyvauti kasmetinėse stalo ir/ar lauko pratybose, leidžiant NVO prisidėti prie scenarijų bei mokymų turinio kūrimo, remiantis jų patirtimi.
5. Užtikrinti resursus NVO įtraukimui: numatyti finansavimo šaltinius NVO pasirengimo veikloms – pratyboms, resursų ir išteklių rezervo įsigijimui. Numatytos ekstremalių situacijų lėšos galėtų būti naudojamos ir NVO aktyvavimui.
6. Skatinti bendruomenės informavimą ir savanorystę, dirbti su NVO informuojant gyventojus apie atsparumą ir pasirengimą, padėti NVO kurti savanorių pritraukimo sistemas.

Nevyriausybiniams organizacijoms:

1. Proaktyviai eiti į dažnesnį ir atviresnį dialogą tarpusavyje ir su savivaldybės tarnybomis, pasidomėti savivaldybės rengiamu ekstremaliųjų situacijų valdymo planu bei grėsmių rizikos vertinimu. Didžiosioms NVO rekomenduojama imtis lyderystės telkti neformalų savivaldybėje veikiančių NVO tinklą, įtraukiant ir mažąsias NVO; mažosioms NVO, atsižvelgiant į veiklos specifiką – ieškoti būdų didžiųjų NVO partneriais.
2. Ugdyti savo lokalių savarankiškumą – reguliariai atlikti savo organizacijos pasirengimo krizėms bei pajėgumų įsivertinimą, t.y. analizuoti, kaip skirtingos krizės paveiks organizacijos veiklą, kiek ir kokio personalo (darbuotojų ir savanorių), taip pat priemonės, atsargas, procedūras (generatoriai, transportas, atsargos, komunikacija ir pan.) kiekviena organizacija turi/ar reikia pasirengti pagal galimus pavojus savivaldybėje. Atsižvelgdami į savivaldybės planus, pabandykite įsivardinti 2-3 konkrečias veiklos sritis, kuriose galite pasiūlyti savivaldybei savo pagalbą.
3. Įsivertinti ir stiprinti savo žmonių psichologinį atsparumą:
 - Labai svarbu pažinti savo darbuotojus ir savanorius, jų asmeninę situaciją ir galimas aplinkybes iškilus krizei: koks tikėtinas žmonių nubyrėjimas arba kaip tik pagelbėti norinčių antplūdis, kaip tai bus suvaldyta?
 - Aptarti, kaip bus išlaikyta darbuotojų ir savanorių motyvacija ir psichologinė gerovė, jeigu kritinė situacija užsitęstų iki kelių savaičių.
 - Ar organizacijoje turima gebėjimų suteikti vieni kitiems pirmąją psichologinę pagalbą?
4. Reguliariai – bent kartą metuose – organizuoti vidines stalo ir funkcines (temines) krizių valdymo pratybas savo organizacijose, atsižvelgiant į savo organizacijos dydį ir veiklos pobūdį.
5. Savo organizacijų viduje ir kontaktų rate užsitikrinti patikimą naujienų šaltinį:
 - Pasirengti ar, jeigu organizacija maža, viduje aptarti krizės komunikacijos planą: kas kokiais atvejais ir su kuo komunikuos, kas bendraus su tarnybomis ir žiniasklaida, kas ir kam kokiais kanalais perduos informaciją. Apsvarstyti situacijas, kaip reikėtų elgtis, jeigu organizacijos vadovai ar numatyti už komunikaciją atsakingi žmonės iškristų iš proceso arba jeigu kritiniu atveju į organizacijos komunikacijos kanalus patektų klaidinga informacija arba sąmoninga dezinformacija.
 - Krizių atveju pirmas ir svarbiausias yra radijo ryšys, todėl rekomenduojama įsigyti radijo imtuvus ir išmokti jais naudotis;
 - Susitvarkyti organizacijos vidinę ir išorinę komunikacijos architektūrą, t.y. numatyti tarpusavio komunikacijos kanalus ir alternatyvos esant ryšio sutrikimams/ nutraukimui. Visų pirma labai svarbu organizacijos gebėjimas susisiekti gyvo kontakto būdu – tam būtinas reguliarius kontaktų sąrašo – darbuotojų ir savanorių, klientų/ paslaugų gavėjų ir kt. – atnaujinimas: telefono numeriai, adresai ir pan.

- Rekomenduojama turėti keletą alternatyvių tarpusavio komunikavimo kanalų. Jeigu įprastai naudojamas Facebook arba Messenger grupėmis – sutrikus šiam tinklui, susisiekti bus labai sudėtinga. Todėl rekomenduojama turėti ir alternatyvias kontaktų grupes, kurios pririštos prie telefono numerio, pavyzdžiui Whatsapp arba Signal. Sukūrus alternatyvias kontaktų grupes būtina jas ištestuoti, t.y. įsitikinti, kad visi joje esantys žmonės gauna pranešimus, moka tais kanalais naudotis. Tokius testavimus rekomenduojama atlikti reguliariai, nes įgūdžiai pasimiršta, galbūt keičiasi organizacijos žmonės, prisijungia nauji ir pan.
 - Gebėjimą susisiekti ir užtikrinti sklandžią komunikaciją taip pat reikia reguliariai treniruoti, todėl rekomenduojama organizacijose atlikti įvairias mini pratybas, pavyzdžiui: kaip ir per kiek laiko pavyktų susisiekti, jeigu sutriktų/dingtų interneto ryšys arba ir telefono ryšys; per kiek laiko ir kur pavyktų susirinkti gyvai, kai kitos ryšio priemonės neveikia, kiek laiko užtruktų informacijos/žinutės perdavimas turimais kontaktų kanalais ir pan.
6. Įsivertinti ir apsirūpinti reikalingomis atsargomis krizės atveju, atsižvelgdami į savo organizacijos dydį ir pobūdį: maistas, daiktai, įranga ir pan. Įsigijus naują įrangą, skirti laiko išmokti ją naudotis, pvz. elektros generatorių pabandyti bent kartą įsijungti – atėjus realiam poreikiui ją naudotis, streso sąlygomis bus žymiai lengviau.

Rekomendacijos dėl NVO įtraukimo į krizių ir kitų ekstremalių situacijų valdymą Vilniaus rajono savivaldybėje

Šios rekomendacijos parengtos remiantis Vilniaus rajono savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų 2024-11-12 įvykusiu įvadiniu mokymu ir 2025-10-15 stalo pratybų metu, įgyvendinant Šiaurės ministrų tarybos biuro Lietuvoje ir Krašto apsaugos ministerijos finansuojamą projektą „NVO pasiruošimas pilietiniam atsparumui“.

Tikslas

Sustiprinti nevyriausybinių organizacijų (NVO) vaidmenį ir įtraukimą į ekstremalių situacijų valdymą savivaldybėje – pasirengimo, reagavimo ir atsigavimo etapuose – užtikrinant geresnę koordinaciją, efektyvų vietos resursų panaudojimą ir didesnę savivaldybės gyventojų atsparumą įvairių krizių atvejais.

NVO į(si)traukimas į krizių valdymą

Savivaldybės interneto svetainėje paskelbtas senas, t.y. 2019 m., ekstremaliųjų situacijų valdymo planas bei 2021-2023 m. ekstremaliųjų situacijų prevencijos planas, todėl nėra patikimos aktualios informacijos apie nevyriausybiniams organizacijoms numatomas funkcijas krizių metu. Kadangi stalo pratybose nedalyvavo nei savivaldybės parengties pareigūnas, nei mobilizacijos specialistas, trūko savivaldybės pozicijos dėl bendradarbiavimo ir nevyriausybinių organizacijų galimų funkcijų. Savivaldybėje veikia didžiųjų humanitarinių organizacijų (Raudonojo Kryžiaus, Caritas, Maltos ordino pagalbos tarnybos, Maisto banko) padaliniai, taip pat yra pakankamai aktyvios mažesnės NVO ir ypač vietos bendruomenės, kurios krizių valdymo kontekste turi ypač didelį potencialą.

Rekomendacijos

Vilniaus rajono savivaldybei:

1. Apibrėžti NVO įtraukimą ir numatyti funkcijas ir (arba) paslaugas, kurių reikėtų iš nevyriausybinių organizacijų įvairių krizių atvejais; įtraukti vietos NVO į savivaldybės planų ir procedūrų rengimą ir sudaryti realią funkcijų-kontaktų lentelę, kurios organizacijos pagalbos kokioms funkcijoms atlikti reikėtų.
2. Skatinti NVO atlikti savo pajėgumų įsivertinimą ir reguliariai rengti susitikimus su NVO ir savivaldybės tarnybomis, pasidalinant aktualia informacija, pokyčiais, planais bei pasitarimu, kokios organizacijos kokių krizių atvejais galėtų pasiūlyti pagalbą savivaldybei.
3. Sukurti ir naudoti nuolatinius komunikacijos kanalus bendravimui su vietos NVO krizių klausimais. Labai svarbu dirbti ne tik su didžiosiomis NVO, bet ir su mažomis vietos organizacijomis, bendruomenėmis – krizių atveju jie gali suteikti ne tik taiklią ir operatyvią pagalbą, bet tapti labai svarbiu komunikacijos ir gyventojų informavimo kanalu. Vietos NVO, ypač bendruomenės, yra labai svarbus partneris identifikuoti ir surinkti detalesnę informaciją apie žmones ir jų individualius poreikius – tai ypač aktualu evakuacijos atveju.
4. Įtraukti vietos NVO į pratybas ir mokymus: organizuoti tikslinius mokymus bei kviesti NVO dalyvauti kasmetinėse stalo ir/ar lauko pratybose, leidžiant NVO prisidėti prie scenarijų bei mokymų turinio kūrimo, remiantis jų patirtimi.
5. Užtikrinti resursus NVO įtraukimui: numatyti finansavimo šaltinius NVO pasirengimo veikloms – pratyboms, resursų ir išteklių rezervo įsigijimui. Numatytos ekstremaliųjų situacijų lėšos galėtų būti naudojamos ir NVO aktyvavimui.
6. Skatinti bendruomenės informavimą ir savanorystę, dirbti su NVO informuojant gyventojus apie atsparumą ir pasirengimą, padėti NVO kurti savanorių pritraukimo sistemas.

Nevyriausybiniams organizacijoms:

1. Proaktyviai eiti į dažnesnį ir atviresnį dialogą tarpusavyje ir su savivaldybės tarnybomis, pasidomėti savivaldybės rengiamu ekstremaliųjų situacijų valdymo planu bei grėsmių rizikos vertinimu. Didžiosioms NVO rekomenduojama imtis lyderystės telkti neformalų savivaldybėje veikiančių NVO tinklą, įtraukiant ir mažąsias NVO; mažosioms NVO, atsižvelgiant į veiklos specifiką – ieškoti būdų didžiųjų NVO partneriais.
2. Ugdyti savo lokalų savarankiškumą – reguliariai atlikti savo organizacijos pasirengimo krizėms bei pajėgumų įsivertinimą, t.y. analizuoti, kaip skirtingos krizės paveiks organizacijos veiklą, kiek ir kokio personalo (darbuotojų ir savanorių), taip pat priemonės, atsargas, procedūras (generatoriai, transportas, atsargos, komunikacija ir pan.) kiekviena organizacija turi/ar reikia pasiręsti pagal galimus pavojus savivaldybėje. Atsižvelgdami į savivaldybės planus, pabandykite įsivardinti 2-3 konkrečias veiklos sritis, kuriose galite pasiūlyti savivaldybei savo pagalbą.

3. Įsivertinti ir stiprinti savo žmonių psichologinį atsparumą:
 - Labai svarbu pažinti savo darbuotojus ir savanorius, jų asmeninę situaciją ir galimas aplinkybes iškilus krizei: koks tikėtinas žmonių nubyrėjimas arba kaip tik pagelbėti norinčių antplūdis, kaip tai bus suvaldyta?
 - Aptarti, kaip bus išlaikyta darbuotojų ir savanorių motyvacija ir psichologinė gerovė, jeigu kritinė situacija užsitęstų iki kelių savaičių.
 - Ar organizacijoje turima gebėjimų suteikti vieni kitiems pirmąją psichologinę pagalbą?
4. Reguliariai – bent kartą metuose – organizuoti vidines stalo ir funkcinės (teminės) krizių valdymo pratybas savo organizacijose, atsižvelgiant į savo organizacijos dydį ir veiklos pobūdį.
5. Savo organizacijų viduje ir kontaktų rate užsitikrinti patikimą naujienų šaltinį:
 - Pasirengti ar, jeigu organizacija maža, viduje aptarti krizės komunikacijos planą: kas kokiais atvejais ir su kuo komunikuos, kas bendraus su tarnybomis ir žiniasklaida, kas ir kam kokiais kanalais perduos informaciją. Apsvarstyti situacijas, kaip reikėtų elgtis, jeigu organizacijos vadovai ar numatyti už komunikaciją atsakingi žmonės iškristų iš proceso arba jeigu kritiniu atveju į organizacijos komunikacijos kanalus patektų klaidinga informacija arba sąmoninga dezinformacija.
 - Krizių atveju pirmas ir svarbiausias yra radijo ryšys, todėl rekomenduojama įsigyti radijo imtuvus ir išmokti jais naudotis;
 - Susitvarkyti organizacijos vidinę ir išorinę komunikacijos architektūrą, t.y. numatyti tarpusavio komunikacijos kanalus ir alternatyvos esant ryšio sutrikimams/ nutraukimui. Visų pirma labai svarbu organizacijos gebėjimas susisiekti gyvo kontakto būdu – tam būtinas reguliarius kontaktų sąrašo – darbuotojų ir savanorių, klientų/ paslaugų gavėjų ir kt. – atnaujinimas: telefono numeriai, adresai ir pan.
 - Rekomenduojama turėti keletą alternatyvių tarpusavio komunikavimo kanalų. Jeigu įprastai naudojamosi Facebook arba Messenger grupėmis – sutrikus šiam tinklui, susisiekti bus labai sudėtinga. Todėl rekomenduojama turėti ir alternatyvias kontaktų grupes, kurios pririštos prie telefono numerio, pavyzdžiui Whatsapp arba Signal. Sukūrus alternatyvias kontaktų grupes būtina jas ištestuoti, t.y. įsitikinti, kad visi joje esantys žmonės gauna pranešimus, moka tais kanalais naudotis. Tokius testavimus rekomenduojama atlikti reguliariai, nes įgūdžiai pasimiršta, galbūt keičiasi organizacijos žmonės, prisijungia nauji ir pan.
 - Gebėjimą susisiekti ir užtikrinti sklandžią komunikaciją taip pat reikia reguliariai treniruoti, todėl rekomenduojama organizacijose atlikti įvairias mini pratybas, pavyzdžiui: kaip ir per kiek laiko pavyktų susisiekti, jeigu sutriktų/dingtų interneto ryšys arba ir telefono ryšys; per kiek laiko ir kur pavyktų susirinkti gyvai, kai kitos ryšio priemonės neveikia, kiek laiko užtruktų informacijos/žinutės perdavimas turimais kontaktų kanalais ir pan.
7. Įsivertinti ir apsirūpinti reikalingomis atsargomis krizės atveju, atsižvelgdami į savo organizacijos dydį ir pobūdį: maistas, daiktai, įranga ir pan. Įsigijus naują įrangą, skirti laiko išmokti ja naudotis, pvz. elektros generatorių pabandyti bent kartą įsijungti – atėjus realiam poreikiui ja naudotis, streso sąlygomis bus žymiai lengviau.

Rekomendacijos dėl NVO įtraukimo į krizių ir kitų ekstremalių situacijų valdymą Telšių rajono savivaldybėje

Šios rekomendacijos parengtos remiantis Telšių rajono savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų 2024-10-14 vykusiu įvadinių mokymų ir 2025-02-19 stalo pratybų metu, įgyvendinant Šiaurės ministrų tarybos biuro Lietuvoje ir Krašto apsaugos ministerijos finansuojamą projektą „NVO pasiruošimas pilietiniam atsparumui“.

Tikslas

Sustiprinti nevyriausybinių organizacijų (NVO) vaidmenį ir įtraukimą į ekstremalių situacijų valdymą savivaldybėje – pasirėngimo, reagavimo ir atsigavimo etapuose – užtikrinant geresnę koordinaciją, efektyvų vietos resursų panaudojimą ir didesnę savivaldybės gyventojų atsparumą įvairių krizių atvejais.

Bendra savivaldybės situacija krizių ir ekstremaliųjų situacijų kontekste

Telšių rajonas ekstremalių situacijų kontekste neturi didesnių valstybės mastu strateginių objektų, todėl reikšmės tai yra santykinai saugi teritorija, pagrindinės grėsmės susijusios su vietinės reikšmės situacijomis. Valstybės gynybos kontekste masinės evakuacijos atveju šiai savivaldybei numatyta priėmimo funkcija.

NVO į(si)traukimas į krizių valdymą

Pagal savivaldybės Ekstremaliųjų situacijų valdymo planą aiškių NVO priskirtų funkcijų nėra, minima tik abstrakti galimybė prireikus pasitelkti Raudonojo Kryžiaus draugijų sveikatos priežiūros ir socialinės pagalbos paslaugoms.

Savivaldybėje veikia didžiųjų humanitarinių organizacijų - Caritas, Maltos ordino pagalbos tarnybos, Maisto banko padaliniai, tačiau nėra Raudonojo Kryžiaus draugijos padalinio. Aktyvi mažesnių vietos NVO grupė, susitelkusi po „Telšių bičiulių rato“ organizacijos skėčiu. Visgi pastebimas tam tikras šios grupės dominavimas, o santykis su savivaldybe nėra itin sklandus. Tačiau stalo pratybų metu paaiškėjo, kad krizių tema dar mažai aptarta ir NVO rate, nėra praktikos dalintis pasirėngimo praktikomis. Kaip geras pavyzdys, vertas perimti praktiką ir kitoms NVO, paminėtina gyvūnų globos organizacija „Telšių letenėlė“, kurioje yra apgalvoti įvairūs scenarijai (elektra, atsargos, alternatyvūs energijos šaltiniai, medicininės pagalbos kompetencijos ir priemonės), jeigu prireiktų savarankiškai išgyventi krizės atveju ir suteikti pirmąją pagalbą ne tik gyvūnams, bet žmonėms.

Prieš stalo pratybas buvo atlikta Telšiuose veikiančių NVO pirminio įsivertinimo apklausa apie jų pajėgumus ir pasirėngimą įvairioms kritinėms situacijoms. Apklausoje dalyvavo 10 Telšiuose veikiančių NVO (atskirų arba didžiųjų NVO padalinių).

Pagrindiniai NVO apklausos rezultatai :

- NVO atstovai kritiškai vertina bendrą šalies pasirėngimą skirtingo tipo krizėms; Pačios organizacijos vidutiniškai vertina savo gebėjimus veikti krizių atveju, dauguma jų neturi pasirėngę organizacijos krizių plano. Pusė dalyvavusių anketoje turi pratybų patirties:
- Apklausoje dalyvavusių NVO atstovų komentarai dėl pasirėngimo (kalba netaisyta):
 - *Į viską žiūrima tik iš teorinės pusės*
 - *Kompetencijų vertinimui trūkumas*
 - *Priedangos... Informacijos stoka ir prevencinių programų kūrimas... Savanoriškos veiklos aktyvinimas... Piliečių informavimas apie krizės metu žingsnius ir elgseną.*
 - *Mieste yra gamyklų ir įvykus gamykloje sprogimui, ką turėtų žinoti piliečiai, kaip elgtis.*
 - *Neužtikrintas saugus prieglobstis nelaimės atveju, neveikia pakankamai garsinių sirenų, nepakankamai išviešina kaip elgtis nelaimės atveju.*
 - *Lėšų trūkumas.*
 - *Kadangi, nesame nuosekliai įtraukti į pasirėngimą, negalime įvardinti spragų.*
 - *Karinės operacijos ir jau tada visos kitos yra svarbios. Gal mažiausia svarbi ar aktuali Stichiniai reiškiniai.*

Stalo pratybų metu paaiškėjo, kad toks bendras susėdimas NVO ir savivaldybės atstovų iš esmės įvyko pirmą kartą.

Rekomendacijos

Atsižvelgiant į savivaldybės specifiką bei vietą valstybės ekstremaliųjų situacijų valdymo bei gynybos planuose, pagrindinės pasirengimo krizėms pastangos turėtų būti sietinos su evakuacijos klausimais, konkrečiai – evakuojamų žmonių priėmimu ir su tuo susijusiomis funkcijoms (registravimas, būtinųjų poreikių užtikrinimas – maistas, higiena, apgyvendinimas, sveikatos priežiūra, gyvūnų priežiūra ir pan.)

Telšių rajono savivaldybei:

1. Detaliau apibrėžti NVO įtraukimą ir numatyti funkcijas ir (arba) paslaugas, kurių reikėtų iš nevyriausybinių organizacijų įvairių krizių atvejais; įtraukti vietos NVO į savivaldybės planų ir procedūrų rengimą ir sudaryti realią funkcijų-kontaktų lentelę, kurios organizacijos pagalbos kokioms funkcijoms atlikti reikėtų.
2. Skatinti NVO atlikti savo pajėgumų įsivertinimą ir reguliariai rengti susitikimus su NVO ir savivaldybės tarnybomis, pasidalinant aktualia informacija, pokyčiais, planais bei pasitarimu, kokios organizacijos kokių krizių atvejais galėtų pasiūlyti pagalbą savivaldybei.
3. Sukurti ir naudoti nuolatinius komunikacijos kanalus bendravimui su vietos NVO krizių klausimais. Labai svarbu dirbti ne tik su didžiosiomis NVO, bet ir su mažomis vietos organizacijomis, bendruomenėmis – krizių atveju jie gali suteikti ne tik taiklią ir operatyvią pagalbą, bet tapti labai svarbiu komunikacijos ir gyventojų informavimo kanalu. Vietos NVO, ypač bendruomenės, yra labai svarbus partneris identifikuoti ir surinkti detalesnę informaciją apie žmones ir jų individualius poreikius – tai ypač aktualu evakuacijos atveju.
4. Įtraukti vietos NVO į pratybas ir mokymus: organizuoti tikslinius mokymus bei kviesti NVO dalyvauti kasmetinėse stalo ir/ar lauko pratybose, leidžiant NVO prisidėti prie scenarijų bei mokymų turinio kūrimo, remiantis jų patirtimi.
5. Užtikrinti resursus NVO įtraukimui: numatyti finansavimo šaltinius NVO pasirengimo veikloms – pratyboms, resursų ir išteklių rezervo įsigijimui. Numatytos ekstremaliųjų situacijų lėšos galėtų būti naudojamos ir NVO aktyvavimui.
6. Skatinti bendruomenės informavimą ir savanorystę, dirbti su NVO informuojant gyventojus apie atsparumą ir pasirengimą, padėti NVO kurti savanorių pritraukimo sistemas.

Nevyriausybiniams organizacijoms:

1. Proaktyviai eiti į dažnesnį ir atviresnį dialogą tarpusavyje ir su savivaldybės tarnybomis, pasidomėti savivaldybės rengiamu ekstremaliųjų situacijų valdymo planu bei grėsmių rizikos vertinimu. Didžiosioms NVO rekomenduojama imtis lyderystės telkti neformalų savivaldybėje veikiančių NVO tinklą, įtraukiant ir mažąsias NVO; mažosioms NVO, atsižvelgiant į veiklos specifiką – ieškoti būdų didžiųjų NVO partneriais.
2. Ugdyti savo lokalų savarankiškumą – reguliariai atlikti savo organizacijos pasirengimo krizėms bei pajėgumų įsivertinimą, t.y. analizuoti, kaip skirtingos krizės paveiks organizacijos veiklą, kiek ir kokio personalo (darbuotojų ir savanorių), taip pat priemonės, atsargas, procedūras (generatoriai, transportas, atsargos, komunikacija ir pan.) kiekviena organizacija turi/ar reikia pasirengti pagal galimus pavojus savivaldybėje. Atsižvelgdami į savivaldybės planus, pabandykite įsivardinti 2-3 konkrečias veiklos sritis, kuriose galite pasiūlyti savivaldybei savo pagalbą.
3. Įsivertinti ir stiprinti savo žmonių psichologinį atsparumą:
 - Labai svarbu pažinti savo darbuotojus ir savanorius, jų asmeninę situaciją ir galimas aplinkybes iškilus krizei: koks tikėtinas žmonių nubyrėjimas arba kaip tik pagelbėti norinčių antplūdis, kaip tai bus suvaldyta?
 - Aptarti, kaip bus išlaikyta darbuotojų ir savanorių motyvacija ir psichologinė gerovė, jeigu kritinė situacija užsitęstų iki kelių savaičių.
 - Ar organizacijoje turima gebėjimų suteikti vieni kitiems pirmąją psichologinę pagalbą?
4. Reguliariai – bent kartą metuose – organizuoti vidines stalo ir funkcines (temines) krizių valdymo pratybas savo organizacijose, atsižvelgiant į savo organizacijos dydį ir veiklos pobūdį.
5. Savo organizacijų viduje ir kontaktų rate užsitikrinti patikimą naujienų šaltinį:
 - Pasirengti ar, jeigu organizacija maža, viduje aptarti krizės komunikacijos planą: kas kokiais atvejais ir su kuo komunikuos, kas bendraus su tarnybomis ir žiniasklaida, kas ir kam kokiais kanalais perduos informaciją. Apsvarstyti situacijas, kaip reikėtų elgtis, jeigu organizacijos vadovai ar numatyti už komunikaciją atsakingi žmonės iškristų iš proceso arba jeigu kritiniu atveju į organizacijos komunikacijos kanalus patektų klaidinga informacija arba sąmoninga dezinformacija.
 - Krizių atveju pirmas ir svarbiausias yra radijo ryšys, todėl rekomenduojama įsigyti radijo imtuvus ir išmokti jais naudotis;
 - Susitvarkyti organizacijos vidinę ir išorinę komunikacijos architektūrą, t.y. numatyti tarpusavio komunikacijos kanalus ir alternatyvas esant ryšio sutrikimams/ nutraukimui. Visų pirma labai svarbu

- organizacijos gebėjimas susisiekti gyvo kontakto būdu – tam būtinas reguliarius kontaktų sąrašo – darbuotojų ir savanorių, klientų/ paslaugų gavėjų ir kt. – atnaujinimas: telefono numeriai, adresai ir pan.
- Rekomenduojama turėti keletą alternatyvių tarpusavio komunikavimo kanalų. Jeigu įprastai naudojamosi Facebook arba Messenger grupėmis – sutrikus šiam tinklui, susisiekti bus labai sudėtinga. Todėl rekomenduojama turėti ir alternatyvias kontaktų grupes, kurios pririštos prie telefono numerio, pavyzdžiui Whatsapp arba Signal. Sukūrus alternatyvias kontaktų grupes būtina jas ištestuoti, t.y. įsitikinti, kad visi joje esantys žmonės gauna pranešimus, moka tais kanalais naudotis. Tokius testavimus rekomenduojama atlikti reguliariai, nes įgūdžiai pasimiršta, galbūt keičiasi organizacijos žmonės, prisijungia nauji ir pan.
 - Gebėjimą susisiekti ir užtikrinti sklandžią komunikaciją taip pat reikia reguliariai treniruoti, todėl rekomenduojama organizacijose atlikti įvairias mini pratybas, pavyzdžiui: kaip ir per kiek laiko pavyktų susisiekti, jeigu sutriktų/dingtų interneto ryšys arba ir telefono ryšys; per kiek laiko ir kur pavyktų susirinkti gyvai, kai kitos ryšio priemonės neveikia, kiek laiko užtruktų informacijos/žinutės perdavimas turimais kontaktų kanalais ir pan.
6. Įsivertinti ir apsirūpinti reikalingomis atsargomis krizės atveju, atsižvelgdami į savo organizacijos dydį ir pobūdį: maistas, daiktai, įranga ir pan. Įsigijus naują įrangą, skirti laiko išmokti ją naudotis, pvz. elektros generatorių pabandyti bent kartą įsijungti – atėjus realiam poreikiui ją naudotis, streso sąlygomis bus žymiai lengviau.

Rekomendacijos dėl NVO įtraukimo į krizių ir kitų ekstremalių situacijų valdymą Šakių rajono savivaldybėje

Šios rekomendacijos parengtos remiantis Šakių rajono savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų 2025-06-17 vykusių stalo pratybų metu, įgyvendinant Šiaurės ministrų tarybos biuro Lietuvoje ir Krašto apsaugos ministerijos finansuojamą projektą „NVO pasiruošimas pilietiniam atsparumui“.

Tikslas

Sustiprinti nevyriausybinių organizacijų (NVO) vaidmenį ir įtraukimą į ekstremalių situacijų valdymą savivaldybėje – pasirėngimo, reagavimo ir atsigavimo etapuose – užtikrinant geresnę koordinaciją, efektyvų vietos resursų panaudojimą ir didesnę savivaldybės gyventojų atsparumą įvairių krizių atvejais.

NVO į(si)traukimas į krizių valdymą

Kadangi stalo pratybose neturėjo galimybės sudalyvauti savivaldybės parengties pareigūnas, nepavyko patikslinti, ar ir koks yra numatytas vaidmuo nevyriausybiniams organizacijoms savivaldybės ekstremalių situacijų valdymo planuose. Tačiau pratybų metu vykusių diskusijų metu atsiskleidė tiek savivaldybės, tiek NVO atstovų susidomėjimas dirbti intensyviau pasirėngimo krizių srityje.

Rekomendacijos

Šakių rajono savivaldybei:

1. Apibrėžti NVO įtraukimą ir numatyti funkcijas ir (arba) paslaugas, kurių reikėtų iš nevyriausybinių organizacijų įvairių krizių atvejais; įtraukti vietos NVO į savivaldybės planų ir procedūrų rengimą ir sudaryti realių funkcijų-kontaktų lentelę, kurios organizacijos pagalbos kokioms funkcijoms atlikti reikėtų.
2. Skatinti NVO atlikti savo pajėgumų įsivertinimą ir reguliariai rengti susitikimus su NVO ir savivaldybės tarnybomis, pasidalinant aktualia informacija, pokyčiais, planais bei pasitarimu, kokios organizacijos kokių krizių atvejais galėtų pasiūlyti pagalbą savivaldybei.
3. Sukurti ir naudoti nuolatinius komunikacijos kanalus bendravimui su vietos NVO krizių klausimais. Labai svarbu dirbti ne tik su didžiosiomis NVO, bet ir su mažomis vietos organizacijomis, bendruomenėmis – krizių atveju jie gali suteikti ne tik taiklią ir operatyvią pagalbą, bet tapti labai svarbiu komunikacijos ir gyventojų informavimo kanalu. Vietos NVO, ypač bendruomenės, yra labai svarbus partneris identifikuoti ir surinkti detalesnę informaciją apie žmones ir jų individualius poreikius – tai ypač aktualu evakuacijos atveju.
4. Įtraukti vietos NVO į pratybas ir mokymus: organizuoti tikslinius mokymus bei kviesti NVO dalyvauti kasmetinėse stalo ir/ar lauko pratybose, leidžiant NVO prisidėti prie scenarijų bei mokymų turinio kūrimo, remiantis jų patirtimi.
5. Užtikrinti resursus NVO įtraukimui: numatyti finansavimo šaltinius NVO pasirėngimo veikloms – pratyboms, resursų ir išteklių rezervo įsigijimui. Numatytos ekstremalių situacijų lėšos galėtų būti naudojamos ir NVO aktyvavimui.
6. Skatinti bendruomenės informavimą ir savanorystę, dirbti su NVO informuojant gyventojus apie atsparumą ir pasirėngimą, padėti NVO kurti savanorių pritraukimo sistemas.

Nevyriausybiniams organizacijoms:

1. Proaktyviai eiti į dažnesnį ir atviresnį dialogą tarpusavyje ir su savivaldybės tarnybomis, pasidomėti savivaldybės rengiamu ekstremaliųjų situacijų valdymo planu bei grėsmių rizikos vertinimu. Didžiosioms NVO rekomenduojama imtis lyderystės telkti neformalų savivaldybėje veikiančių NVO tinklą, įtraukiant ir mažąsias NVO; mažosioms NVO, atsižvelgiant į veiklos specifiką – ieškoti būdų didžiųjų NVO partneriais.
2. Ugdyti savo lokalių savarankiškumą – reguliariai atlikti savo organizacijos pasirėngimo krizėms bei pajėgumų įsivertinimą, t.y. analizuoti, kaip skirtingos krizės paveiks organizacijos veiklą, kiek ir kokio personalo (darbuotojų ir savanorių), taip pat priemonės, atsargas, procedūras (generatoriai, transportas, atsargos, komunikacija ir pan.) kiekviena organizacija turi/ar reikia pasirėngti pagal galimus pavojus savivaldybėje. Atsižvelgdami į savivaldybės planus, pabandykite įsivardinti 2-3 konkrečias veiklos sritis, kuriose galite pasiūlyti savivaldybei savo pagalbą.
3. Įsivertinti ir stiprinti savo žmonių psichologinį atsparumą:
 - Labai svarbu pažinti savo darbuotojus ir savanorius, jų asmeninę situaciją ir galimas aplinkybes iškilus krizei: koks tikėtinas žmonių nubyrėjimas arba kaip tik pagelbėti norinčių antplūdis, kaip tai bus suvaldyta?

- Aptarti, kaip bus išlaikyta darbuotojų ir savanorių motyvacija ir psichologinė gerovė, jeigu kritinė situacija užsitęstų iki kelių savaitių.
 - Ar organizacijoje turima gebėjimų suteikti vieni kitiems pirmąją psichologinę pagalbą?
4. Reguliariai – bent kartą metuose – organizuoti vidines stalo ir funkcinės (teminės) krizių valdymo pratybas savo organizacijose, atsižvelgiant į savo organizacijos dydį ir veiklos pobūdį.
 5. Savo organizacijų viduje ir kontaktų rate užsitikrinti patikimą naujienų šaltinį:
 - Pasirengti ar, jeigu organizacija maža, viduje aptarti krizės komunikacijos planą: kas kokiais atvejais ir su kuo komunikuos, kas bendraus su tarnybomis ir žiniasklaida, kas ir kam kokiais kanalais perduos informaciją. Apsvarstyti situacijas, kaip reikėtų elgtis, jeigu organizacijos vadovai ar numatyti už komunikaciją atsakingi žmonės iškristų iš proceso arba jeigu kritiniu atveju į organizacijos komunikacijos kanalus patektų klaidinga informacija arba sąmoninga dezinformacija.
 - Krizių atveju pirmas ir svarbiausias yra radijo ryšys, todėl rekomenduojama įsigyti radijo imtuvus ir išmokti jais naudotis;
 - Susitvarkyti organizacijos vidinę ir išorinę komunikacijos architektūrą, t.y. numatyti tarpusavio komunikacijos kanalus ir alternatyvos esant ryšio sutrikimams/ nutraukimui. Visų pirma labai svarbu organizacijos gebėjimas susisiekti gyvo kontakto būdu – tam būtinas reguliarius kontaktų sąrašo – darbuotojų ir savanorių, klientų/ paslaugų gavėjų ir kt. – atnaujinimas: telefono numeriai, adresai ir pan.
 - Rekomenduojama turėti keletą alternatyvių tarpusavio komunikavimo kanalų. Jeigu įprastai naudojamas Facebook arba Messenger grupėmis – sutrikus šiam tinklui, susisiekti bus labai sudėtinga. Todėl rekomenduojama turėti ir alternatyvias kontaktų grupes, kurios pririštos prie telefono numerio, pavyzdžiui Whatsapp arba Signal. Sukūrus alternatyvias kontaktų grupes būtina jas ištestuoti, t.y. įsitikinti, kad visi joje esantys žmonės gauna pranešimus, moka tais kanalais naudotis. Tokius testavimus rekomenduojama atlikti reguliariai, nes įgūdžiai pasimiršta, galbūt keičiasi organizacijos žmonės, prisijungia nauji ir pan.
 - Gebėjimą susisiekti ir užtikrinti sklandžią komunikaciją taip pat reikia reguliariai treniruoti, todėl rekomenduojama organizacijose atlikti įvairias mini pratybas, pavyzdžiui: kaip ir per kiek laiko pavyktų susisiekti, jeigu sutriktų/dingtų interneto ryšys arba ir telefono ryšys; per kiek laiko ir kur pavyktų susirinkti gyvai, kai kitos ryšio priemonės neveikia, kiek laiko užtruktų informacijos/žinutės perdavimas turimais kontaktų kanalais ir pan.
 7. Įsivertinti ir apsirūpinti reikalingomis atsargomis krizės atveju, atsižvelgdami į savo organizacijos dydį ir pobūdį: maistas, daiktai, įranga ir pan. Įsigijus naują įrangą, skirti laiko išmokti ja naudotis, pvz. elektros generatorių pabandyti bent kartą įsijungti – atėjus realiam poreikiui ja naudotis, streso sąlygomis bus žymiai lengviau.

Rekomendacijos dėl NVO įtraukimo į krizių ir kitų ekstremalių situacijų valdymą Klaipėdos rajono savivaldybėje

Šios rekomendacijos parengtos remiantis Klaipėdos rajono savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų 2025-09-17 vykusių stalo pratybų metu, įgyvendinant Šiaurės ministrų tarybos biuro Lietuvoje ir Krašto apsaugos ministerijos finansuojamą projektą „NVO pasiruošimas pilietiniam atsparumui“.

Tikslas

Sustiprinti nevyriausybinių organizacijų (NVO) vaidmenį ir įtraukimą į ekstremalių situacijų valdymą savivaldybėje – pasirėngimo, reagavimo ir atsigavimo etapuose – užtikrinant geresnę koordinaciją, efektyvų vietos resursų panaudojimą ir didesnę savivaldybės gyventojų atsparumą įvairių krizių atvejais.

NVO į(si)traukimas į krizių valdymą

Pagal savivaldybės Ekstremaliųjų situacijų valdymo planą NVO vaidmuo neapibrėžtas – įtraukta tik formali užduotis įvertinti pasitelkti NVO ir bendruomenių savanorius esant poreikiui.

Pratybos parodė, kad koordinavimas tarp institucijų ir nevyriausybinių sektoriaus visgi negali būti grindžiamas hierarchiniu požiūriu „kam kas pasakyta, tas tą ir vykdo“. Efektyvi krizės valdymo sistema remiasi partneryste, pasitikėjimu ir nuolatinio dialogo.

Rekomendacijos

Klaipėdos rajono savivaldybei:

1. Apibrėžti NVO įtraukimą ir numatyti funkcijas ir (arba) paslaugas, kurių reikėtų iš nevyriausybinių organizacijų įvairių krizių atvejais; įtraukti vietos NVO į savivaldybės planą ir procedūrų rengimą ir sudaryti realių funkcijų-kontaktų lentelę, kurios organizacijos pagalbos kokioms funkcijoms atlikti reikėtų.
2. Skatinti NVO atlikti savo pajėgumų įsivertinimą ir reguliariai rengti susitikimus su NVO ir savivaldybės tarnybomis, pasidalinant aktualia informacija, pokyčiais, planais bei pasitarimu, kokios organizacijos kokių krizių atvejais galėtų pasiūlyti pagalbą savivaldybei.
3. Sukurti ir naudoti nuolatinis komunikacijos kanalus bendravimui su vietos NVO krizių klausimais. Labai svarbu dirbti ne tik su didžiosiomis NVO, bet ir su mažomis vietos organizacijomis, bendruomenėmis – krizių atveju jie gali suteikti ne tik taiklų ir operatyvią pagalbą, bet tapti labai svarbiu komunikacijos ir gyventojų informavimo kanalu. Vietos NVO, ypač bendruomenės, yra labai svarbus partneris identifikuoti ir surinkti detalesnę informaciją apie žmones ir jų individualius poreikius – tai ypač aktualu evakuacijos atveju.
4. Įtraukti vietos NVO į pratybas ir mokymus: organizuoti tikslinius mokymus bei kviesti NVO dalyvauti kasmetinėse stalo ir/ar lauko pratybose, leidžiant NVO prisidėti prie scenarijų bei mokymų turinio kūrimo, remiantis jų patirtimi.
5. Užtikrinti resursus NVO įtraukimui: numatyti finansavimo šaltinius NVO pasirėngimo veikloms – pratyboms, resursų ir išteklių rezervo įsigijimui. Numatytos ekstremalių situacijų lėšos galėtų būti naudojamos ir NVO aktyvavimui.
6. Skatinti bendruomenės informavimą ir savanorystę, dirbti su NVO informuojant gyventojus apie atsparumą ir pasirėngimą, padėti NVO kurti savanorių pritraukimo sistemas.

Nevyriausybiniams organizacijoms:

1. Proaktyviai eiti į dažnesnį ir atviresnį dialogą tarpusavyje ir su savivaldybės tarnybomis, pasidomėti savivaldybės rengiamu ekstremaliųjų situacijų valdymo planu bei grėsmių rizikos vertinimu. Didžiosioms NVO rekomenduojama imtis lyderystės telkti neformalų savivaldybėje veikiančių NVO tinklą, įtraukiant ir mažąsias NVO; mažosioms NVO, atsižvelgiant į veiklos specifiką – ieškoti būdų didžiųjų NVO partneriais.
2. Ugdyti savo lokalių savarankiškumą – reguliariai atlikti savo organizacijos pasirėngimo krizėms bei pajėgumų įsivertinimą, t.y. analizuoti, kaip skirtingos krizės paveiks organizacijos veiklą, kiek ir kokio personalo (darbuotojų ir savanorių), taip pat priemonės, atsargas, procedūras (generatoriai, transportas, atsargos, komunikacija ir pan.) kiekviena organizacija turi/ar reikia pasirėngti pagal galimus pavojus savivaldybėje. Atsižvelgdami į savivaldybės planus, pabandykite įsivardinti 2-3 konkrečias veiklos sritis, kuriose galite pasiūlyti savivaldybei savo pagalbą.
3. Įsivertinti ir stiprinti savo žmonių psichologinį atsparumą:

- Labai svarbu pažinti savo darbuotojus ir savanorius, jų asmeninę situaciją ir galimas aplinkybes iškilus krizei: koks tikėtinas žmonių nubyrėjimas arba kaip tik pagelbėti norinčių antplūdis, kaip tai bus suvaldyta?
 - Aptarti, kaip bus išlaikyta darbuotojų ir savanorių motyvacija ir psichologinė gerovė, jeigu kritinė situacija užsitęstų iki kelių savaičių.
 - Ar organizacijoje turima gebėjimų suteikti vieni kitiems pirmąją psichologinę pagalbą?
4. Reguliariai – bent kartą metuose – organizuoti vidines stalo ir funkcinės (teminės) krizių valdymo pratybas savo organizacijose, atsižvelgiant į savo organizacijos dydį ir veiklos pobūdį.
 5. Savo organizacijų viduje ir kontaktų rate užsitikrinti patikimą naujienų šaltinį:
 - Pasirengti ar, jeigu organizacija maža, viduje aptarti krizės komunikacijos planą: kas kokiais atvejais ir su kuo komunikuos, kas bendraus su tarnybomis ir žiniasklaida, kas ir kam kokiais kanalais perduos informaciją. Apsvarstyti situacijas, kaip reikėtų elgtis, jeigu organizacijos vadovai ar numatyti už komunikaciją atsakingi žmonės iškristų iš proceso arba jeigu kritiniu atveju į organizacijos komunikacijos kanalus patektų klaidinga informacija arba sąmoninga dezinformacija.
 - Krizių atveju pirmas ir svarbiausias yra radijo ryšys, todėl rekomenduojama įsigyti radijo imtuvus ir išmokti jais naudotis;
 - Susitvarkyti organizacijos vidinę ir išorinę komunikacijos architektūrą, t.y. numatyti tarpusavio komunikacijos kanalus ir alternatyvos esant ryšio sutrikimams/ nutraukimui. Visų pirma labai svarbu organizacijos gebėjimas susisiekti gyvo kontakto būdu – tam būtinas reguliarius kontaktų sąrašo – darbuotojų ir savanorių, klientų/ paslaugų gavėjų ir kt. – atnaujinimas: telefono numeriai, adresai ir pan.
 - Rekomenduojama turėti keletą alternatyvių tarpusavio komunikavimo kanalų. Jeigu įprastai naudojamas Facebook arba Messenger grupėmis – sutrikus šiam tinklui, susisiekti bus labai sudėtinga. Todėl rekomenduojama turėti ir alternatyvias kontaktų grupes, kurios pririštos prie telefono numerio, pavyzdžiui Whatsapp arba Signal. Sukūrus alternatyvias kontaktų grupes būtina jas ištestuoti, t.y. įsitikinti, kad visi joje esantys žmonės gauna pranešimus, moka tais kanalais naudotis. Tokius testavimus rekomenduojama atlikti reguliariai, nes įgūdžiai pasimiršta, galbūt keičiasi organizacijos žmonės, prisijungia nauji ir pan.
 - Gebėjimą susisiekti ir užtikrinti sklandžią komunikaciją taip pat reikia reguliariai treniruoti, todėl rekomenduojama organizacijose atlikti įvairias mini pratybas, pavyzdžiui: kaip ir per kiek laiko pavyktų susisiekti, jeigu sutriktų/dingtų interneto ryšys arba ir telefono ryšys; per kiek laiko ir kur pavyktų susirinkti gyvai, kai kitos ryšio priemonės neveikia, kiek laiko užtruktų informacijos/žinutės perdavimas turimais kontaktų kanalais ir pan.
 7. Įsivertinti ir apsirūpinti reikalingomis atsargomis krizės atveju, atsižvelgdami į savo organizacijos dydį ir pobūdį: maistas, daiktai, įranga ir pan. Įsigijus naują įrangą, skirti laiko išmokti ja naudotis, pvz. elektros generatorių pabandyti bent kartą įsijungti – atėjus realiam poreikiui ja naudotis, streso sąlygomis bus žymiai lengviau.

Rekomendacijos dėl NVO įtraukimo į krizių ir kitų ekstremalių situacijų valdymą Kėdainių rajono savivaldybėje

Šios rekomendacijos parengtos remiantis Kėdainių rajono savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų 2025-06-04 vykusių stalo pratybų metu, įgyvendinant Šiaurės ministrų tarybos biuro Lietuvoje ir Krašto apsaugos ministerijos finansuojamą projektą „NVO pasiruošimas pilietiniam atsparumui“.

Tikslas

Sustiprinti nevyriausybinių organizacijų (NVO) vaidmenį ir įtraukimą į ekstremalių situacijų valdymą savivaldybėje – pasirengimo, reagavimo ir atsigavimo etapuose – užtikrinant geresnę koordinaciją, efektyvų vietos resursų panaudojimą ir didesnę savivaldybės gyventojų atsparumą įvairių krizių atvejais.

Bendra savivaldybės situacija krizių ir ekstremaliųjų situacijų kontekste

Kėdainiai – centrinėje Lietuvos dalyje esanti savivaldybė, turinti strateginę reikšmę dėl savo geografinės padėties, pramonės įmonių, žemės ūkio dominavimo ir bendruomeniškai aktyvios pilietinės visuomenės.

Atsparumo krizėms pagrindas čia – stiprus bendradarbiavimas tarp savivaldybės institucijų, kritinės infrastruktūros valdytojų ir nevyriausybinių sektoriaus.

NVO į(si)traukimas į krizių valdymą

Pagal savivaldybės Ekstremaliųjų situacijų valdymo planą NVO nėra aiškiai priskirtų funkcijų. Kita vertus, praktikoje glaudžiai ir sistemingai dirbama su NVO, organizuojamos pratybos.

Savivaldybės NVO koordinatorė, mobilizacijos specialistė ir parengties pareigūnas dirba nuolat koordinuodamiesi tarpusavyje – tai yra vis dar nedažnai pasitaikanti, bet labai pozityvi ir skatintina praktika kitose savivaldybėse.

Savivaldybėje veikia didžiųjų humanitarinių organizacijų (Raudonojo Kryžiaus, Caritas, Maltos ordino pagalbos tarnybos, Maisto banko) padaliniai, taip pat yra aktyvios mažesnės NVO, vietos bendruomenės.

Stalo pratybų metu savivaldybės iniciatyva buvo įtraukti ir seniūnijų atstovai.

Rekomendacijos

Atsižvelgiant į savivaldybės specifiką bei vietą valstybės ekstremaliųjų situacijų valdymo bei gynybos planuose, pagrindinės pasirengimo krizėms pastangos turėtų būti sietinos su evakuacijos klausimais, konkrečiai – gyventojų iš piečiau esančių savivaldybių/ vietovių laikinu priėmimu, kol jie bus evakuojami į kitas šiauriau esančias savivaldybes. Kėdainiai – savivaldybė, kurioje atsparumas krizių metu grindžiamas ne tik infrastruktūra, bet ir bendruomenės solidarumu bei NVO įsitraukimu. **Tai – vienas pažangesnių vietos lygmens pavyzdžių, kaip pilietinis sektorius tampa ne papildoma, o struktūrine civilinės saugos sistemos dalimi. Todėl pagrindinė rekomendacija – toliau tęsti ir vystyti jau taikomas NVO ir bendruomenės įtraukimo į krizių valdymą praktikas bei skleisti savo patirtį kitoms savivaldybėms.**

Kėdainių savivaldybei:

1. Formalizuoti NVO įtraukimą į ekstremaliųjų situacijų valdymo planus, nustatant aiškius vaidmenis, atsakomybes ir komunikacijos kanalus.
2. Reguliariai organizuoti pratybas kartu su NVO; simuliuoti humanitarinės pagalbos teikimo, evakuacijos, laikino apgyvendinimo scenarijus; vertinti ir tobulinti veiksmų koordinavimą tarp sektorių.
3. Stiprinti bendruomeninį atsparumą dirbant su seniūnijomis ir NVO.

Nevyriausybiniams organizacijoms:

1. Palaikyti dialogą tarpusavyje ir su savivaldybės tarnybomis, pasidomėti savivaldybės rengiamu ekstremaliųjų situacijų valdymo planu bei grėsmių rizikos vertinimu. Didžiosioms NVO rekomenduojama imtis lyderystės telkti neformalų savivaldybėje veikiančių NVO tinklą, įtraukiant ir mažąsias NVO; mažosioms NVO, atsižvelgiant į veiklos specifiką – ieškoti būdų didžiųjų NVO partneriais.
2. Ugdyti savo lokalių savarankiškumą – reguliariai atlikti savo organizacijos pasirengimo krizėms bei pajėgumų įsivertinimą, t.y. analizuoti, kaip skirtingos krizės paveiks organizacijos veiklą, kiek ir kokio personalo (darbuotojų ir savanorių), taip pat priemones, atsargas, procedūras (generatoriai, transportas, atsargos, komunikacija ir pan.) kiekviena organizacija turi/ar reikia pasiręsti pagal galimus pavojus savivaldybėje.

Atsižvelgdami į savivaldybės planus, pabandyti įsivardinti 2-3 konkrečias veiklos sritis, kuriose galima pasiūlyti savivaldybei savo pagalbą.

3. Įsivertinti ir stiprinti savo žmonių psichologinį atsparumą. Labai svarbu pažinti savo darbuotojus ir savanorius, jų asmeninę situaciją ir galimas aplinkybes iškilus krizei: koks tikėtinas žmonių nubyrėjimas arba kaip tik pagelbėti norinčių antplūdis, kaip tai suvaldyti? Aptarti, kaip išlaikyti savo darbuotojų ir savanorių motyvaciją ir psichologinę gerovę, jeigu kritinė situacija užsitęstų iki kelių savaičių? Ar turima gebėjimų suteikti vieni kitiems pirmąją psichologinę pagalbą?
4. Reguliariai – bent kartą metuose – organizuoti vidines stalo ir funkcinės (temines) krizių valdymo pratybas savo organizacijose, atsižvelgiant į savo organizacijos dydį ir veiklos pobūdį.
5. Savo organizacijų viduje ir kontaktų rate užsitikrinti patikimą naujienų šaltinį:
 - Pasirengti ar, jeigu organizacija maža, viduje aptarti krizės komunikacijos planą: kas kokiais atvejais ir su kuo komunikuos, kas bendraus su tarnybomis ir žiniasklaida, kas ir kam kokiais kanalais perduos informaciją. Apsvarstyti situacijas, kaip reikėtų elgtis, jeigu organizacijos vadovai ar numatyti už komunikaciją atsakingi žmonės iškris iš proceso arba jeigu kritiniu atveju į organizacijos komunikacijos kanalus patektų klaidinga informacija arba sąmoninga dezinformacija.
 - Krizių atveju pirmas ir svarbiausias yra radijo ryšys, todėl rekomenduojama įsigyti radijo imtuvus ir išmokti jais naudotis;
 - Susitvarkyti organizacijos vidinę ir išorinę komunikacijos architektūrą, t.y. numatyti tarpusavio komunikacijos kanalus ir alternatyvos esant ryšio sutrikimams/ nutraukimui. Visų pirma labai svarbu organizacijos gebėjimas susisiekti gyvo kontakto būdu – tam būtinas reguliarius kontaktų sąrašo – darbuotojų ir savanorių, klientų/ paslaugų gavėjų ir kt. – atnaujinimas: telefono numeriai, adresai ir pan.
 - Rekomenduojama turėti keletą alternatyvių tarpusavio komunikavimo kanalų. Atkreipti dėmesį, jeigu kasdien naudojamosi Facebook arba Messenger grupėmis – sutrikus šiam tinklui, susisiekti bus labai sudėtinga. Todėl rekomenduojama turėti ir alternatyvias kontaktų grupes, kurios pririštos prie telefono numerio, pavyzdžiui Whatsapp arba Signal. Nepamiršti sukūrus alternatyvias kontaktų grupes jas ištestuoti, t.y. įsitikinti, kad visi joje esantys žmonės gauna pranešimus, moka tais kanalais naudotis. Tokius testavimus rekomenduojama atlikti reguliariai, nes įgūdžiai pasimiršta, galbūt keičiasi organizacijos žmonės, prisijungia nauji ir pan.
 - Gebėjimą susisiekti ir užtikrinti sklandžią komunikaciją taip pat reikia reguliariai treniruoti, todėl siūloma organizacijose atlikti įvairias mini pratybas, pavyzdžiui: kaip ir per kiek laiko pavyktų susisiekti, jeigu sutriktų/dingtų interneto ryšys arba ir telefono ryšys; per kiek laiko ir kur pavyktų susirinkti gyvai, kai kitos ryšio priemonės neveikia, kiek laiko užtruktų informacijos/žinutės perdavimas turimais kontaktų kanalais ir pan.
6. Įsivertinti ir apsirūpinti reikalingomis atsargomis krizės atveju, atsižvelgdami į savo organizacijos dydį ir pobūdį: maistas, daiktai, įranga ir pan. Įsigijus kažkokią įrangą, skirti laiko išmokti ja naudotis, pvz. įsigijus elektros generatorių pabandyti bent kartą jį įsijungti – atėjus realiam poreikiui ja naudotis, streso sąlygomis bus žymiai lengviau.